

**BOSHLANG'INCH SINIF O'QUVCHILARIGA
INGLIZ TILINING ESHITISH KO'NIKMASINI OSHIRISH UCHUN
FOYDALI METODLAR**

Raximova Nilufar

SamDCHTI talabasi

Ilmiy rahbar: Aziza Raxmatulayevna

995292585 @rnilufar035.gmail.com

***Annotatsiya:** Grammatika bugungi kunda til o'rgatish va o'rganishda qo'llaniladigan yagona til emas. Grammatika fundamental kontseptsiyani shakllantirish uchun bir yoki ikki oy davomida o'qitilishi mumkin, ammo boshqa usullar qo'llaniladi. Tilni o'rgatishning o'ziga xos yondashuvlari mavjud bo'lib, ular orqali biz qanday qilib o'rganishimiz mumkin bugungi kunda til o'rgatiladi, ya'ni yuqoridagi gaplar borligini ulardan o'rganishimiz mumkin tasdiqlangan. Ilgari til o'rgatishda grammatikadan foydalanilgan bo'lsa, hozir turli usullar mavjud. Shuningdek, ingliz tilini o'rgatishning to'rtta malakali yondashuviga aylanmoqda bugungi kunda tobora ommalashib bormoqda. Bular o'qish, yozish, gapirish va tinglash qobiliyatlari. Bu qobiliyatlar endi nafaqat ingliz tilini, balki turli tillarni ham o'rgatishda to'g'ri. Ushbu maqola ta'lim va o'rganishda tinglash qobiliyatlarini o'zlashtirish va rivojlantirish bo'yicha ma'lumotlarni taqdim etadi.*

***Kalit so'zlar:** aspekt, texnologiya, xalqaro talablar, ta'lim bosqichi, ilmiy ishlar, boshlang'ich ta'lim, suptitir, level, vazifa, vizual jozibador, materiallar, diapozon.*

Mustaqillikdan so'ng biz yoshlarga chet tillarini o'ranishda ko'plab imkoniyatlar berilmoqda , chet el davlatlariga o'qish , ilmiy ishlarni amalga oshirish, yangi texnologiyalarni o'rganish va ular bilan ishlash va nufuzli universitetlarda o'qish osonlashdi. Hozirgacha biz yoshlar bu imkoniyatlardan foydalanib kelmoqdamiz, shu o'rinda bir savol qiynashi mumkin: o'quvchilar

ingliz tilini xorijiy standartlarga mos ravishda o'rganishyaptimi? Ular olayotgan bilimlar Xalqaro talablarga javob beryaptimi? Ma'lum ma'noda bu standartlarga javob beryapti, ammo ko'pchilik yoshlar bu o'rganishlarni boshlag'ich ta'lim bosqichidan so'ng o'rganishyabdi ammo o'quvchilarga boshlang'ich ta'limning o'zida ularga yaxshi ta'lim bersa umrlarining oxirigacha miyasiga qoladi.

Har bir yangi tilni o'rganish 4 ta asosiy aspektda o'rganiladi: o'qish, yozish, eshitish va gapirish aspektlaridan tashkil topgan. Qaysidir yangi tilni o'rganishda eng asosiy aspektlar eshitish va gapiriish aspektlaridir. Xo'sh biz boshlang'ich ta'lim o'quvchilariga qanday yangi texnologiyalar bilan ta'lim berishimiz mumkin. Eshitish ko'nikmasini oshirish uchun albatta ingliz tilida barcha o'zimizga trgishli bo'lgan ma'lumotlarni eshitamiz bularga misol qilib yangiliklarni eshitish, kinolarni sof ingliz tilidagi shevada ko'rishi va musiqalarni ham ingliz tilida eshitishi mumkin.

Kino ko'rishda ham ancha progresive bo'lgan usullar mavjud:

1. Kinoni suptirtirlari bilan ko'rish
2. Kinoda yangi so'zlar va ideomalarni belgilab ularni o'rganish
3. Kinoni ko'rgandan so'ng 1 minut ko'rib usha o'tgan joyinii qaytarib ko'rib obrazlarga kirib ularni qaytarish agarda o'quvchi A1 levelida bo'lsa, tarjima qilib so'ng obrazni ijro etsa ham bo'ladi .

Gapirish ko'nikmalariga kelsak, ko'pchilik ingliz tilini gapirishda xato qilamanmi yoki biron kishi ustimdan kuladimi deb qo'rqadi, ammo lekin, menimcha ingliz tilida gapirish ko'nikmasining samarali yo'li bu ingliz tilidagi atmosferani yaratishdir. IELTSdan yuqori ball olgan trening, o'quvchilar va yoshlarning ko'pchiligi shu usuldan foydalanib kelmoqdalar bu juda ham samarali yo'l bo'lib, bu imtihon jarayonida bo'ladigan hayajonni ham ma'lum ma'noda kamaytiradi.

Boshlang'ich universitet talabalari odatda faol tinglayotganliklarini ko'rsatish uchun kurashadilar, bu sinfda ko'pincha e'tibordan chetda qoladigan aql. Yoshlarga tinglash qobiliyatini o'rgatish uchun vaqt ajratish ularga ushbu mahoratning ahamiyatini tushunishga yordam beradi. Faol tinglash - bu tushunish va javob berish uchun ataylab tinglash harakati.¹

Kollejning boshlang'ich maktab o'quvchilari sinfda ko'pincha e'tibordan chetda qoladigan qobiliyatni faol tinglayotganliklarini ko'rsatish uchun tez-tez urushadilar. Bolalarga tinglash qobiliyatlarini o'rgatish uchun vaqt ajratish ularga ushbu mahoratning ahamiyatini tushunishga yordam beradi.²

Hayotiy tinglashning afzalliklaridan muvaffaqiyatli foydalana oladigan talabalar bir nechta imtiyozlarga ega bo'lishlari mumkin. Universitet kollejlari talabalarini ko'proq tushunishni namoyish eta olmaydilar, lekin ular muammoni yaxshiroq hal qilish va afzal ko'rgan muloqotchilardan voz kechishlari mumkin. Bundan tashqari, boshqa afzalliklar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

Topshiriqlarni bajarish qobiliyatini oshirish

O'quv materialini yaxshiroq idrok etish

Ko'tarilgan avtonomiya

Yaxshiroq ijtimoiy munosabatlar

Rivojlanishning ortishi

Yaxshi hamkorlik qobiliyatlari

Ma'ruza xonasida o'smirlar uchun tinglash qobiliyatini o'rgatish uchun uy yaratish kollej talabalarini tinglash hajmini ko'rishga undaydi - endi nafaqat o'qituvchilariga, balki tengdoshlariga ham.

Asosiy va o'rta maktab o'quvchilari uchun tinglab tushunish ko'nikmalarini o'rgatish uchun boshqa ta'lim faoliyatlarini o'rganing. Shuningdek, formativ baholash uchun tinglab tushunish test g'oyalarini o'rganing. Bundan tashqari, bizda ingliz tilini o'rganuvchilarga tinglash qobiliyatlarini qanday o'rgatish bo'yicha texnikalar mavjud.

Tinglash vazifalari biz ingliz tilini o'zlashtirishda yangi boshlanuvchilar bo'lgan juda yosh yangi boshlanuvchilar va yosh yangi kelganlarga dars berganimizda birinchi bo'lib boshlaymiz. Ular hali ingliz tilida o'qish, yozish yoki gapira olmaganlari uchun, bu ular uchun tilni o'zlashtirishning birinchi manekenidir, natijada keyingi suhbat amaliyoti uchun. Shuning uchun bu yosh o'quvchilarning tilini rivojlantirish uchun eng muhim til imkoniyatlaridan biridir. Nima uchun yosh o'quvchilar uchun qiyin? Yosh yangi kelganlar shug'ullanishni va tinglash

maqsadiga ega bo'lishni xohlashadi. Bundan tashqari, yangi lug'atni qo'shiqda tushunishlari yoki tushunish uchun ba'zi savollarni berishlari uchun oldindan o'rgatish etarli emas. Ushbu turdagi vazifalar endi bolalarni ilhomlantirish uchun etarli emas.³

Tegishli materiallar. Materiallar ularning haqiqiy turmush tarzi yoki tajribasi bilan bog'liq bo'lishi kerak. Bundan tashqari, ular boshqarilishi va baholanishi kerak (masalan, lug'atni oldindan o'rgatish, tinglash oldidan topshiriqlar, ko'rgazmali tasvirlar, misollar). Kontent materialining o'zi yosh o'quvchilar uchun qiziqarli va jozibador bo'lishi kerak; vizual jozibador bo'ling. Bu ularning qiziqishlariga mos kelishi va yoshga mos kelishi kerak. Bundan tashqari, o'rganish texnikasini yoqimli qilish uchun moddalar yoqimli va o'yinga aylantirilganda juda yaxshi.

Haqiqiy vazifalar. Yosh o'quvchilar o'z tajribasidan statistik ma'lumotlarni olishadi. O'qituvchilar tajribasiz odamlarga xabarlarni tushunish qobiliyatini oshirishga yordam berish uchun sinfda haqiqiy hayot sharoitlarini yaratishi kerak. Vazifalar o'quvchilarning haqiqiy mavjudligini va ular har kuni to'playdigan tajribasini aks ettirishi kerak. Qanday vazifalar ularning haqiqiy hayotini takrorlashi mumkin? Masalan, ular sport ko'rsatmalarini tinglash yoki hunarmandchilik bilan shug'ullanish. Ular ijobiy maqsadga ega, shuning uchun ular uchun vazifalar mazmunli bo'ladi.

Qiziqarli vazifalar. Birinchi kurs talabalari tabiatan qiziquvchan, ular bilan yangi mavzular o'zaro ta'sir qiladi. Shuning uchun ularning tasavvurini o'ziga jalb qiladigan va rag'batlantiradigan moddalarni yaratish juda muhimdir. Shuningdek, ular vizual, video, o'yinlar orqali o'rganadilar. Ular o'zlari tadqiq qilgan narsalarni do'stlari bilan baham ko'rishni afzal ko'rishadi. Shunday qilib, ular tilni o'rganish paytida ularni tashvishga soladi, ular qiziqishni oshirishi va oshirishi kerak. Bundan tashqari, vazifalar talabalarning ijodiy va ijodkorligini kuchaytirganda, bu birinchi darajali hisoblanadi.

Tinglash harakatlarining tartibi qanday?

Oldindan tinglash. Ushbu vazifalar kollej talabalarini tinglash faoliyati uchun

birlashtiradi. Bu bosqich o'quvchilarning o'yin-kulgilarini uyg'otishi va ularning qiziqishini uyg'otishi kerak, masalan. rasmga o'xshaysiz, yozuv nima haqida bo'lishiga pul tiking yoki so'zlarni bashorat qiling. Shuningdek, u tinglash mashqlarini kontekstuallashtirishga va yangi kelganlarga musiqani tanib olishga yordam berish va texnikani sodda va tabiiyroq qilish uchun sxemalarni faollashtirishga qaratilgan. Biz qo'shimcha ravishda tinglashni osonlashtirish uchun ba'zi tuzilmalarni, iboralarni yoki lug'atni oldindan o'rgatamiz.

Tinglash. Talabaniing maqsadi, tinglash motivi yoki vazifasi bor. Bundan tashqari, talabalar topshiriqni bajarish uchun turli misollarni yozib olishlari kerak. Vazifalar odatda tasniflanadi. Birinchi tashabbus odatda oson bo'ladi va talabalar standart ma'lumotlar yoki mazmunni eshitadilar. Ikkinchisi juda qiyin, odatda talabalardan noyob faktlar yoki tafsilotlarga e'tibor berishni talab qiladi. 1/3 tinglash, odatda, ularning yechimlarini tekshirishga yoki nazarda tutilgan ma'nolarni aniqlashga qaratilgan.

Post-tinglash. Tinglashdan keyingi ikkita asosiy faoliyat mavjud. Birinchisi, yozuvni muhokama, kontent materialini bo'yicha fikr bildirish (qo'shilmaydi/qo'shilmayman; yoqtirish/yoqtirmaslik), shaxsiylashtirish. Ikkinchidan, tilga e'tibor: u tinglash yoki gapirish ko'nikmalaridan ko'ra muqobil sifatida tilni rivojlantirishga qaratilgan, masalan. birikmalarni toping va tahlil qiling.

Bu erda bir nechta umumiy tinglash vazifalari mavjud:

Tinglang va ishora qiling (masalan, o'quvchilar yangi iboralarga e'tibor berib, rasmlarga ishora qilganda).

Tinglang va nima haqida ekanligini ayting (masalan, talabalar hikoyani eshitganda).

Tinglang va diapazonni belgilang (masalan, talabalar komediya chizig'idan olingan rasmlarga ega va rasmlarni raqamlashlari kerak).

Izlarni tinglang va buyurtma qiling (masalan, qo'shiq yoki hikoyaning bosqichlari uchun).

Tinglang va tushunish uchun savollarga javob bering (masalan, ertak uchun)

Tinglang va "To'g'ri" yoki "Yolg'on" ni tanlang (masalan, CLIL darsidagi ba'zi faktik yozuvlar uchun).

Ma'lumotni tinglang va to'g'rilang. (masalan, bolaning tarjimai holi).

Eshiting va moslashtiring. (masalan, rasmi iboralar)

Tinglang va qiling (masalan, hunarmandchilik faoliyati).

Tinglang va chizing / vizualizatsiya qiling (masalan, o'quvchilarning tasavvurini va ijodini rivojlantirishga qaratilgan ishlar)

Eshiting va qaytaring. (masalan, qo'shiq yoki trek yoki hikoya satrlari)

Tinglang va rol o'ynang (masalan, hikoyadan bir qism)

Muayyan moddalar yoshga mos, jozibali va real bo'lsin. Haqiqiy materiallardan foydalaning, muhim vazifalar yarating, ularni kontekstga aylantiring va qiziqarli qiling.⁴

O'qitish va o'rganish uchun ko'plab yondashuvlar mavjud bugungi til. Zamonaviy dunyoda, til o'rganish asosan to'rtta ko'nikmaga asoslanadi: to'rtta malaka. Bular tinglash, o'qish, yozish va qobiliyatlari. Ushbu yondashuv barchani o'qitish uchun ishlatiladigan tillar. Ushbu maqola g'oyalar va takliflarni o'z ichiga oladi. Tinglash va tinglash qobiliyatingizni yaxshilang tushunish tajribasi. Qattiqlashish uchun talabalarning eshitish, ularning darajalari birinchi aniq va ajoyib audio materiallar tayyorlanadi. Masalan, multfilmlar yangi boshlanuvchilar uchun tushunarli o'ynaladi. Bu ularning yengillik darajasiga mos keladidarajasiga ko'ra ovozli topshiriqlar va yaxshiroq o'rganish boshida matn beriladi. Ushbu strategiyalar va yuqoridagi yo'nalishlar bo'ladi mukammal tinglashni rivojlantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Geldiyeva Khuraandoy “ Development listening skills in teaching English” maqolasi
2. <https://thehighlyeffectiveteacher.com/teaching-strategies-to-increase-listening-skills/#:~:text=Model%20Good%20Listening>

3. [https://coerll.utexas.edu/methods/modules/](https://coerll.utexas.edu/methods/modules/listening/01/challenges.php)
4. [listening/01/challenges.php](https://coerll.utexas.edu/methods/modules/listening/01/challenges.php)
5. https://listenwise.com/teaching_listening
6. <https://busyteacher.org/14411-how-to-teach-listening-skills-best-practices.html>
7. Mahliyo Nabiyeva „Boshlang'ch Sinflarda Chet Tilini O'qitish Metodikasi”
<https://conferencepublicaton.com>
8. Shuhratova Dilfuz „Boshlang'ich Ta'lim Jarayonida Xorjiy Tillarni O'qitish Metodikasi”*Science and Innovation. International Scientific Journal* Volume 1 Issue
9. Zubaydova N.N The important of teaching vocabulary 2019